

Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen SPS-sopimuksen neuvottelumandaatti

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio ja Yhdistynyt kuningaskunta sopivat 19. toukokuuta 2025 pidetyssä huippukokouksessaan yhteisymmärrysasiakirjasta ('Common Understanding'), jossa yhtenä keskeisenä yhteistyön painopisteenä pidetään yhteisen terveys- ja kasvinterveysalueen (jäljempänä 'SPS-alue') luomista. Yhteisymmärrysasiakirjassa viitotetaan yhteisen alueen luovaan SPS-sopimukseen tähtäävää työtä.

Huippukokouksesta sekä unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteiden kehittämistä annettiin eduskunnalle 12.5. 2025 selvitys E 37/2025 vp ja kokouksen tulokset on avattu 23.5.2025 päivätyssä neuvostoraportissa EUN 43/2025 vp.

Komission suositus (COM (2025) 408) neuvoston päätökseksi valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä yhteisestä SPS-alueesta Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä Ison-Britannian osalta annettiin 16.7.2025.

Samassa suosituksessa komissio ehdottaa yhteisymmärrysasiakirjan pohjalta myös neuvottelujen aloittamista sopimuksesta, jolla EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan päästökauppajärjestelmät linkitettäisiin toisiinsa. Sopimusten neuvottelemiseen sovellettaisiin samoja yleisiä peruseriaatteita. Eduskunnalle annetaan erillinen E-selvitys päästökauppajärjestelmiä koskevan sopimuksen neuvottelemisesta.

Suomen kanta

Suomi suhtautuu komission suositukseen myönteisesti. On tärkeää pyrkiä kokonaisvaltaisesti positiiviseen ja vakaaseen EU-UK-suhteeseen. Iso-Britannia on Suomelle tärkeä poliittinen ja taloudellinen kumppani. Suomi suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti EU:n ja Ison-Britannian välistä kauppaa helpottaviin ja kaupan esteitä purkaviin aloitteisiin edellyttäen, että ne ovat linjassa Eurooppa-neuvoston hyväksymien

suuntaviivojen kanssa. Suomi on valmis tarkastelemaan mahdollisuuksia yhteistyön syventämiseen sitovan terveys- ja kasvinterveyssopimuksen (jäljempänä 'SPS-sopimus') nojalla.

Eurooppa-neuvoston 29.4.2017 hyväksymät suuntaviivat toimivat edelleen kaiken EU-UK-yhteistyön peruslähtökohtana. Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino, tasapuoliset toimintaedellytykset, sisämarkkinoiden yhtenäisyys ja EU:n päätöksenteon itsenäisyys ovat jatkossakin olennaisia perusedellytyksiä EU:n ja UK:n välistä suhdetta kehitettäessä. Sisämarkkinoiden neljä vapautta ovat jakamattomia, eikä niistä voi valita mieleisään osia (E 37/2025 vp).

Erityisen tärkeää on, että UK:n oikeudet ja velvollisuudet pysyvät jatkossakin tasapainossa sekä suhteessa EU:n jäsenvaltioihin että muihin kolmansiin maihin. Unionin jäsenyyden on oltava aina kannattavampi ratkaisu kuin ulkopuolelle jääminen (E 37/2025 vp).

Suomi korostaa EU:n yhtenäisyyden merkitystä. EU:n on tärkeä edistää yhteisesti sovituja prioriteettikysymyksiä ja unionin etujen mukaista yhteistyötä UK:n kanssa (E 37/2025 vp).

EU:n ja UK:n välisten olemassa olevien sopimusten sekä Windsorin puitteiston asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen on edelleen keskeinen edellytys UK-suhteen kehittämiselle ja syventämiselle kaikilla yhteistyöaloilla (E 37/2025 vp).

Pääasiallinen sisältö

Ehdotuksen tavoite

Euroopan unioni ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat 1. tammikuuta 2021 lähtien olleet kaksi erillistä SPS-aluetta, joilla on erillinen lainsäädäntö ja politiikat, lukuun ottamatta Yhdistynyttä kuningaskuntaa Pohjois-Irlannin osalta, jossa sovelletaan unionin SPS-sääntöjä erosopimuksen ja sen liitteenä olevan Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan sekä nk. Windsorin puitteiston nojalla.

Unioni on soveltanut Ison-Britannian osalta 1. tammikuuta 2021 alkaen SPS-sääntöjä sekä kaupan pitämisen standardeja ja muita vaatimuksia koskevaa säännöstöä mukaan lukien virallisia todistuksia, rajatarkastuksia ja sisällöllisiä vaatimuksia koskevat määräykset, joita sovelletaan tuontiin kolmansista maista sekä kolmansiin maihin suuntautuvaan vientiin. Yhdistynyt kuningaskunta viivästytti omalta osaltaan täysimääräisten tuontivaatimusten ja rajatarkastusten täytäntöönpanoa unionista tuleville tuotteille useita kertoja. Tammikuussa 2024 Yhdistynyt kuningaskunta alkoi soveltaa unionista tulevaan tuontiin toimenpiteitä, joihin sisältyivät SPS-tarkastukset ja -todistukset, tuonnin ennakkoilmoitus sekä asiakirja-, tunnistus- ja fyysiset tarkastukset rajalla sekä huomattavat tarkastusmaksut. Yhdistynyt kuningaskunta on ilmoittanut lykkäävänsä joitain todistus- ja tarkastusvaatimuksia edelleen vuoteen 2027.

Unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan yhteinen SPS-alue helpottaisi sellaisten tuotteiden kauppaa, joihin sovelletaan edellä mainittuja SPS-vaatimuksia tai muita sääntöjä. Yhteisen SPS-alueen myötä valtaosa eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden, kasvien ja kasvituotteiden siirroista Ison-Britannian ja unionin välillä tapahtuisi ilman virallisia vientitodistuksia ja rajatarkastuksia. SPS-alueen sisämarkkinakaupan todistusmerkinnöistä tulisi sopia aluetta perustettaessa.

Päätösluonnoksen liitteenä olevien neuvotteluohjeiden pääasiallinen sisältö

SPS-sopimuksen aineellisen soveltamisalan osalta sen tulisi kattaa eläinterveys-, kasvinterveys-, elintarviketurvallisuus- ja yleiset kuluttajansuojasäännöt, joita sovelletaan maatalous- ja elintarviketuotteiden tuotantoon, jakeluun ja kulutukseen, elävien eläinten ja torjunta-aineiden sääntelyyn, luomutuotantoa koskeviin sääntöihin sekä tiettyihin aloihin tai tuotteisiin sovellettaviin kaupan pitämisen standardeihin.

SPS-sopimuksen olisi varmistettava samojen sääntöjen soveltaminen kaikkina aikoina määräämällä Ison-Britannian osalta toimivaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettavien sääntöjen oikea-aikaisesta dynaamisesta yhdenmukaistamisesta kaikkien asiaankuuluvien Euroopan unionin sääntöjen kanssa ottaen asianmukaisesti huomioon Yhdistyneen kuningaskunnan perustuslailliset ja parlamentaariset menettelyt; ja tarvittaessa Euroopan unionin eläinterveyden ja kasvinterveyden ja elintarviketurvallisuuden tason varmistamiseksi soveltamalla välittömästi asiaankuuluvia Euroopan unionin sääntöjä.

SPS-sopimuksessa määrättäisiin, että Euroopan unionin tuomioistuin olisi kaiken sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan EU-oikeuden ylin tulkitsija.

Yhdistyneen kuningaskunnan olisi voitava toteuttaa kohdennettuja toimia bioturvallisuutensa ja kansanterveytensä suojelemiseksi samalla tavalla kuin jäsenvaltiot Euroopan unionin lainsäädännön nojalla. Lisäksi SPS-toimia koskevaan sopimukseen olisi sisällytettävä lyhyt luettelo rajoitetuista poikkeuksista dynaamiseen yhdenmukaistamiseen. Poikkeuksesta voitaisiin sopia vain, jos: (i) se ei johda alhaisempiin standardeihin verrattuna Euroopan unionin sääntöihin, (ii) se ei vaikuta kielteisesti Euroopan unionin eläinten ja tavaroiden saattamiseen markkinoille Yhdistyneessä kuningaskunnassa Ison-Britannian osalta ja (iii) se noudattaa periaatetta, jonka mukaan vain Euroopan unionin sääntöjen mukaisia eläimiä ja tavaroita tuodaan Euroopan unioniin.

SPS-sopimuksen ei pitäisi antaa Yhdistyneelle kuningaskunnalle oikeutta osallistua unionin päätöksentekoon. Yhdistyneen kuningaskunnan tulisi kuitenkin saada olla mukana säädösvalmistelun varhaisessa vaiheessa ja osallistua asianmukaisesti päätösten muotoiluun vastaavalla tavalla kuin muut Euroopan unionin ulkopuoliset kolmannet maat niillä aloilla, jotka kuuluvat dynaamisen yhdenmukaistamisen ja samanaikaisen soveltamisen velvoitteen piiriin. Euroopan komission tulisi näin ollen kuulla Yhdistynyttä kuningaskuntaa politiikan laatimisen varhaisessa vaiheessa. Yhdistynyt kuningaskunta ei kuitenkaan voi osallistua neuvoston tai sen valmisteluelinten työhön.

Yhdistyneellä kuningaskunnalla tulisi olla asianmukainen pääsy asiaankuuluviin Euroopan unionin virastoihin, järjestelmiin ja tietokantoihin SPS-sopimuksen kattamilla aloilla.

SPS-sopimuksessa tulisi määrätä Yhdistyneen kuningaskunnan asianmukaisesta rahoitusosuudesta Euroopan unionin työhön tällä politiikan alalla liittyvien kustannusten tukemiseksi.

Sopimus yhteisestä SPS-alueesta ei kuitenkaan saisi vaarantaa unionin sisämarkkinoita tai sen kokonaisvaltaista lähestymistapaa terveys- ja kasvinterveysriskeihin sekä elintarvikestandardeja. Sopimuksen olisi näin ollen varmistettava korkeatasoinen suojelu terveys- ja kasvinterveysriskejä vastaan sekä asianmukainen kuluttajansuoja unionissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

Sopimuksen ei tulisi rajoittaa seuraavien soveltamista:

- kauppa- ja yhteistyösopimuksessa määrätty unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliseen tavarakauppaan sovellettavat alkuperäsäännöt;
- unionin tullisäännöt.

Neuvottelujen kulusta ja tuloksesta riippumatta erosopimus, sen liitteenä oleva Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja sekä nk. Windsorin puitteisto edellyttävät edelleen, että terveys- ja kasvinsuojelutoimenpiteitä koskevia unionin sääntöjä ja muita asiaan-kuuluvia unionin sääntöjä sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa Pohjois-Irlannin osalta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotetun päätöksen, jolla valtuutettaisiin komissio aloittamaan sopimusneuvottelut ja annettaisiin sille neuvotteluohjeet, menettelyllinen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan 3 ja 4 kohta.

Euroopan unionin tuomioistuimen lausuntojen 1/94 ja 2/15 mukaisesti terveys- ja kasvinsuojelukysymyksiä koskevat sopimukset kolmansien maiden kanssa ovat osa SEUT 207 artiklan mukaista yhteistä kauppapolitiikkaa. Näin ollen unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen yhteistä terveys- ja kasvinsuojelualuetta koskevan sopimuksen aineellisena oikeusperustana olisi komission mukaan SEUT 207 artiklan 4 kohdan ensimmäinen alakohta. Tällöin neuvosto tekisi ratkaisunsa määrääenemmistöllä.

Valtioneuvoston arvion mukaan oikeusperusta on asianmukainen.

Koska yhteistä terveys- ja kasvinsuojelualuetta koskevan sopimuksen oikeusperusta kuuluu yhteisen kauppapolitiikan piiriin, unionilla näyttäisi olevan yksinomainen toimivalta tehdä kyseinen sopimus SEUT 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Lopullinen arvio tästä tehdään kuitenkin vasta konkreettisen sopimustekstin pohjalta.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Neuvosto päättää neuvottelujen aloittamisesta ja neuvotteluohjeiden hyväksymisestä yksin ilman Euroopan parlamenttia, joka pidetään SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti täysimääräisesti informoituna.

Mahdollisen sopimuksen tekeminen tulee aikanaan edellyttämään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Kansallinen valmistelu

Ehdotuksen esittely maatalous- ja elintarvikejaostossa (EU18) 28.8.2025

E-kirjeen kirjallinen menettely maatalous- ja elintarvikejaostossa (EU18) 2.- 4.9.2025

E-kirjeen kirjallinen menettely kauppapoliittisessa jaostossa (EU2) 2.-4.9.2025

Eduskuntakäsittely

E 37/2025 vp

Erosopimusta ja sen liitteenä olevia pöytäkirjoja on käsitelty tunnuksen E 125/2016 vp alla lähetetyissä kahdeksassatoista E-selvityksessä. Artiklakohtaisesti lopullinen sopimus ja pöytäkirjat on avattu selvityksessä EJ 22/2019 vp.

EU:n ja UK:n välistä kauppaa- ja yhteistyösopimusta on käsitelty selvityksissä E 6/2020 vp jatkokirjeineen sekä U 55/2020 vp jatkokirjelmineen.

Erosopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia sekä niiden ratkaisemiseksi hyväksyttyä Windsorin puitteistoa on käsitelty selvityksessä E 181/2022 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotukseen ei sisälly tarvetta muuttaa kansallista lainsäädäntöä, vaan muutokset voidaan toimeenpanna Suomessa Ruokaviraston ohjeistuksia muuttamalla.

Ehdotuksen vaikutukset (ml. taloudelliset vaikutukset)

Komissio ei ole tehnyt vaikutustenarviointia ehdotuksesta. Komissio perustelee tätä ehdotuksen kiireellisyydellä.

Kansallisia kustannuksia ei ole tiedossa sopimuksen toimeenpanoon liittyen. Suomessa ei ole tehty sellaisia investointeja, jotka tämän sopimuksen myötä jäisivät vaille käyttöä. Suomi ei ole rakentanut infrastruktuuria erityisesti Iso-Britanniasta tuotavien eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden, kasvien ja kasvituotteiden rajatarkastuksia varten, vaan tarkastukset on suoritettu jo ennen 1.1.2021 olemassa olleilla rajatarkastusasemilla tai muussa hyväksytyssä tarkastuspisteessä. Iso-Britanniasta tuotavien ja sinne vietävien lähetysten viralliseen valvontaan osoitetut htv-resurssit vapautuvat muuhun valvontatyöhön Ruokavirastossa, Tullissa sekä kunnissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations between the European Union and the United Kingdom on a common sanitary and phytosanitary area between the European Union and the United Kingdom in respect of Great Britain and to link the United Kingdom and the Union's greenhouse emissions trading systems (ST 11663/2025 + ADD 1)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eläinlääkintöneuvos Hentriikka Kontio MMM/RO/EKY, p. 0295 162 423, hentriikka.kontio@gov.fi

Neuvotteleva virkamies Marja Savonmäki MMM/RO/EKY, p. 0295 162 280, marja.savonmaki@gov.fi

Erityisasiantuntija Johanna Nykyri MMM/RO/EKY, p. 0295 162 452, johanna.nykyri@gov.fi

Neuvotteleva virkamies Markus Schulman MMM/RO/EUKA, p. 0295 162 475, markus.schulman@gov.fi

VAHVA-tunnus

-

Liitteet -

Viite -